

**รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
โครงการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ
เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและวัฒนธรรม
4 สถาบันการศึกษา**

**หัวข้อ "ภาษาและวัฒนธรรมไทยในวิถีโลกสมัยใหม่"
(Thai in the Modern World)**

วันที่ 17-18 ธันวาคม 2563

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการโครงการประชุมวิชาการระดับนานาชาติเครือข่ายความร่วมมือ
ทางวิชาการและวัฒนธรรม 4 สถาบันการศึกษา หัวข้อ “ภาษาและวัฒนธรรมไทยในวิถีโลกสมัยใหม่”
(Thai in the Modern World) วันที่ 17-18 ธันวาคม 2563 ในรูปแบบออนไลน์

โดยความร่วมมือทางวิชาการของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และกระทรวงวัฒนธรรม

บรรณาธิการ รongศาสตราจารย์ ดร. นิตยา แก้วคัลณา

พิมพ์ครั้งที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564

สงวนลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม (Cataloging in Publication Data)

ผู้เขียนบทความ. (2563). ชื่อบทความ. โครงการประชุมวิชาการระดับนานาชาติเครือข่ายความร่วมมือ
ทางวิชาการและวัฒนธรรม 4 สถาบันการศึกษา หัวข้อ “ภาษาและวัฒนธรรมไทยในวิถีโลก
สมัยใหม่” (Thai in the Modern World) ในรูปแบบออนไลน์. 17-18 ธันวาคม 2563.
น. xxx-xxx.

จัดทำโดย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(Faculty of Liberal Arts, Thammasat University)
เลขที่ 2 อาคารคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ 10200
URL: <https://arts.tu.ac.th>
email: anclatu@arts.tu.ac.th

ประสานงาน นางสาวรัฐนันท์ วิจิตรกฤตพงศ์
ออกแบบและจัดรูปเล่ม: นายอริยะ กู้บัณฑิต
พิสูจน์อักษรและจัดรูปแบบอักษร: นางสาวคันธรัตน์ พรหมวงษ์

ISBN (e-book): 978-616-488-172-3

หมายเหตุ: บทความในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการฉบับนี้เป็นของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
และหากผู้เขียนได้ละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานของผู้หนึ่งผู้ใด กองบรรณาธิการไม่รับผิดชอบต่อการละเมิดดังกล่าว

นักเรียนที่ดีเป็นอย่างไร: กลวิธีทางภาษาเพื่อสื่ออุดมการณ์นักเรียนที่ดี ในเพลงประจำโรงเรียน

รตนมน พรหมขอม¹ พรรณรณ อินทรกุล² ฉัตรรพี ภูโชติ³ และ นภัทร อังกรสินธนา⁴

¹⁻³นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

⁴อาจารย์ประจำสาขาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บทคัดย่อ

โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มีหน้าที่ให้ความรู้ รวมทั้งขัดเกลาพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวังและต้องการ ด้วยเหตุนี้ตัวบทต่าง ๆ ที่ถูกผลิตโดยโรงเรียนจึงแฝงไปด้วยอุดมการณ์ของคุณลักษณะของนักเรียนตามที่สังคมคาดหวังและต้องการ หรือที่เรียกว่า “อุดมการณ์นักเรียนที่ดี” ซึ่งมักพบได้ในหลายโรงเรียนและถูกต่อยอดมาสู่อุดมการณ์นักเรียนที่ดีอยู่เสมอคือเพลงประจำโรงเรียน จึงนำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้ที่มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษานักเรียนที่ดีในเพลงประจำโรงเรียนใน 3 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา และจังหวัดภูเก็ต เก็บรวบรวมข้อมูลเพลงประจำโรงเรียนจากเว็บไซต์กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ข้อมูลทั้งหมด 68 เพลง โดยได้ผลการศึกษาพบกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลงประจำโรงเรียน จำนวน 7 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงการประเมินค่า การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การอ้างส่วนใหญ่ การใช้อุปลักษณ์ การใช้มูลบท และการใช้สหบท ซึ่งเผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีภาษากับอุดมการณ์นักเรียนที่ดี ปรากฏชุดความคิดเกี่ยวกับนักเรียนที่ดี ได้ทั้งหมด 3 ชุดความคิด คือ นักเรียนที่ดีต้องมีลักษณะและความประพฤติที่ดี นักเรียนที่ดีคือนักเรียนที่มีคุณค่า และนักเรียนที่ดีคือสมาชิกที่ดีของโรงเรียนและสังคม

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา อุดมการณ์ เพลงประจำโรงเรียน

How to be a good students: Linguistic Strategies for conveying Ideology of Good Students in School Marching Songs

Ratanamon Promkhom¹ Punramon Intarakoon² Chatrapee Puchot³

Naphat Angkunsinthana⁴

^{1-3,4} year student in Thai language, Faculty of Education, Phuket Rajabhat University

⁴Lecturer of Thai Language Department, Faculty of Education, Phuket Rajabhat University

Abstract

A school is the educational place to cultivate and discipline students' thoughts and behaviors; in order to, fulfill the expected characteristics and needs of the society. For these reasons, lessons and contents taught by the school are filled with the needed social ideology of student characteristics which are also known as the good student ideology. These could be found in many schools and repeatedly emphasized of the good student ideology in the school marching songs. Therefore, this study aims to examine linguistic strategies to convey the ideology of good students in the school marching songs in three southern provinces of Thailand: Krabi, Phang-nga, and Phuket. The data was collected from 68 school marching songs presented on the website of the Basic Education Commission. The results showed that there were 7 linguistic strategies which were lexical selection, valuation, modality, referencing, metaphors, presuppositions, and intertextual. These could reveal the relationship between linguistic strategies and the ideology of good students which divided into 3 paradigms which were good students should have good characteristics and behaviors; good students are valued persons; good students are good members of the school and society.

Keywords: linguistic strategies, ideologies, school marching songs

1. บทนำ

เพลงเป็นสุนทรียทางภาษาอย่างหนึ่งที่ถูกประพันธ์มักใช้ถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ความรู้สึก หรือจินตนาการของผู้ประพันธ์ไปยังผู้ฟังเพื่อให้รับรู้เรื่องราวนั้น ๆ หรือให้มีอารมณ์คล้อยตามเนื้อเพลงที่ประพันธ์ขึ้น ด้วยเหตุนี้การฟังเพลงจึงจัดเป็นการฟังเพื่อความบันเทิงใจที่ก่อให้เกิดสุนทรียะในจิตใจของผู้ฟัง รวมทั้งช่วยให้ผู้ฟังเบิกบานใจและมีความสุข (นพดล จันทร์เพ็ญ, 2550) นอกจากนี้ที่ให้ความบันเทิงแล้ว เพลงยังมีอำนาจในการโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้คล้อยตามหรือเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ด้วยเช่นกัน ดังที่ปราณี วงษ์เทศ (2525, น. 12) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของเพลงหน้าที่หนึ่งคือสามารถกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพ เช่น การทำงาน การรบ เป็นต้น หรือเป็นเครื่องมือในการควบคุมหรือชี้นำสังคม ทั้งระเบียบ แบบแผน พฤติกรรม หรือความคิด ด้วยเหตุนี้ในสถาบันต่าง ๆ จึงนำตัวบทประเภทเพลงมาใช้ในการโน้มน้าวใจผู้ฟัง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการใช้กรอบจำกัดความคิดตามที่ถูกผลิตสร้างด้วยบทนั้นต้องการ

อย่างไรก็ตาม ชุดความคิดหรือความเชื่อ หรือที่เรียกว่า “อุดมการณ์” (Ideology) เป็นชุดความคิดที่มักผลิตสร้างขึ้นผ่านตัวบทเพื่อให้ผู้รับสารได้คล้อยตามไปกับอุดมการณ์นั้น ศิริพร ภักดีผาสุก (2561) ได้กล่าวถึงความหมายของอุดมการณ์ไว้ว่า “อุดมการณ์ คือชุดความคิดของคนในสังคม ที่เห็นว่าสิ่งใดดีและสิ่งใดไม่ดี สิ่งใดควรปฏิบัติและสิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ” สอดคล้องกับสามชาย ศรีสันต์ (2561) ที่เห็นว่า “อุดมการณ์ไม่เพียงแต่ทำให้บุคคลเห็นภาพหรือเกิดความรู้สึกที่มีต่อตัวบท แต่ยังแฝงวิธีการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ” ดังนั้น ผู้มีอำนาจมักผลิตสร้างอุดมการณ์หรือชุดความคิดต่าง ๆ เพื่อใช้ควบคุมกลุ่มคนผ่านชุดความคิดหรืออุดมการณ์นั้น อันนำมาซึ่งประโยชน์ส่วนตน ดังตัวอย่าง “อุดมการณ์ทุนนิยมในโลกตะวันตก ที่กลุ่มผู้มีอำนาจผลิตและใช้เพื่อให้กลุ่มคนอื่นเชื่อว่า ทุนนิยมเป็นระบบที่ยุติธรรม ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วระบบดังกล่าวเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ที่มีทุนมากกว่า” (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: น. 15)

ด้วยเหตุนี้ อุดมการณ์จึงปรากฏอยู่ในหลากหลายตัวบท โดยเฉพาะเพลงที่สามารถใช้ถ่ายทอดชุดความคิดหรืออุดมการณ์ได้เป็นอย่างดี ดังในงานของนฤมล ทับจุมพล (2531) ได้ศึกษาอุดมการณ์ทางการเมืองในเพลงของทางราชการ ซึ่งทำให้เห็นว่าเพลงที่หน่วยงานทางราชการสร้างขึ้นนั้นแฝงไปด้วยอุดมการณ์ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้เพื่อปลุกใจให้ประชาชนเกิดการยอมรับ ชาบซึ้ง และนำไปสู่การปฏิบัติต่อสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ หรือในงานของณัฐธัญญา นันตา (2553) ที่ศึกษาวาทกรรมเพลงเพื่อชีวิตในบริบทการเมืองไทย ระหว่างพ.ศ. 2525-2550 นั้น แสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ณ ขณะนั้น ทั้งจากอุดมการณ์แบบสังคมนิยมเปลี่ยนแปลงมาเป็นอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ และอุดมการณ์ประชาธิปไตย ตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อแสดงและเรียกร้องความเท่าเทียมกัน และความยุติธรรมของคนในสังคม เป็นต้น

เพลงประจำโรงเรียนเป็นตัวบทประเภทหนึ่งเช่นกัน ที่นอกจากจะใช้เพื่อเป็นสื่อกลางและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนแล้ว เพลงประจำโรงเรียนยังถูกใช้เพื่อนำเสนออุดมการณ์ผ่านเนื้อหาของบทเพลง รวมทั้งครอบงำผู้ฟัง ดังในงานของ ทินวิวัฒน์ สร้อยกุดเรือ (2561) ที่ศึกษาอุดมการณ์เกียรติยศในวาทกรรมเพลงมาร์ชโรงเรียนประจำจังหวัด ซึ่งผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นชุดความคิดของอุดมการณ์นี้ 3 ชุด

ความคิด ทั้งชื่อเสียงของโรงเรียนที่มีประวัติอันยาวนานมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ความเป็นเลิศทางวิชาการและการกีฬา และชื่อเสียงของโรงเรียน โดยชุดความคิดดังกล่าวได้ประกอบสร้างให้นักเรียนมีความรักความเทิดทูน และภาคภูมิใจในโรงเรียนของตนจนกลายเป็นค่านิยมของสังคม

อย่างไรก็ตาม งานของ ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ (2561) สะท้อนให้เห็นเพียงชุดความคิดของความคิดที่มีชื่อเสียงและเกียรติยศอันนำมาซึ่งความนิยมในโรงเรียนนั้น ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากชื่อเสียงของโรงเรียนที่มีมานาน และความสามารถทางด้านวิชาการและกีฬาของนักเรียน แต่กระนั้นเพลงประจำโรงเรียนยังถูกใช้ในการครอบงำความคิดและพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปตามที่โรงเรียนต้องการหรือคาดหวัง และไม่เพียงแต่ความสามารถด้านวิชาการและกีฬา แต่ยังหมายรวมถึงความประพฤติ ดังเช่นเนื้อเพลงประจำโรงเรียน ปลายพระยาวิทยาคม จังหวัดกระบี่ “เหล่านักเรียนปลายพระยาวิทยาคม มุ่งองค์สี่ยึดมั่นการศึกษา การเรียนดี กีฬาเด่น เป็นปรีชา ความอดทนนำสุขมาสถาบันเรา...” ที่สะท้อนให้เห็นจากการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความคิดเกี่ยวกับนักเรียนที่ดี ไม่เพียงแต่เรื่องของการเรียนดี และความสามารถทางด้านกีฬาเท่านั้น แต่ยังมี การกล่าวถึงการมีพฤติกรรมหรือนิสัยอันนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ดังคำว่า “ความอดทน นำสุขมาสถาบันเรา” ซึ่งทำให้เห็นว่านักเรียนที่ดีต้องมีความอดทน นอกจากนี้ งานวิจัยของทินวัฒน์ เก็บข้อมูล เฉพาะเพลงมาร์ชโรงเรียนประจำจังหวัดเท่านั้น แต่กระนั้นในแต่ละจังหวัดมีโรงเรียนหลายโรงเรียน และต่างมี เพลงประจำโรงเรียนของตนเอง ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้ ที่ต้องการศึกษาวิถีทางภาษาเพื่อสื่ออุดมการณ์นักเรียนที่ดีในเพลงประจำโรงเรียน 3 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของตัวภาษาที่ถูกถ่ายทอดผ่านตัวบทเพลง ทั้งนี้เพื่อต้องการนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับนักเรียนที่ดีในมุมมองของโรงเรียนผ่านตัวบทเพลงประจำโรงเรียน

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวาทกรรมเชิงวิพากษ์

ภาษาที่เราใช้สื่อสารกันในสังคมนั้นมีหน้าที่เสมอและหน้าที่ของภาษาก็มิใช่เพียงการสื่อความจริงเท่านั้น หากแต่มนุษย์ใช้ภาษาในการผลิตสร้างความหมายหรือความจริงให้แก่สิ่งต่าง ๆ ตามแต่ที่มนุษย์ต้องการ ทั้งนี้เพื่อให้คนในสังคมเห็นพ้องไปกับความหมายหรือความจริงที่ถูกสร้างผ่านตัวบท (text) นั้น ๆ กระบวนการในการผลิตสร้างความหมายนี้เองที่เรียกว่า “วาทกรรม” (discourse) ตามแนวคิดของฟูโกต์ ดังที่ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543, น. 3-4 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 6) ได้กล่าวถึงความหมายของวาทกรรมไว้ว่า “วาทกรรมคือระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นนี้ให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (valorize) จนกลายเป็น วาทกรรมหลัก (dominant discourse) หรือที่ฟูโกต์เรียกว่า episteme”

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทางหนึ่งที่ไม่ได้สนใจแต่กระบวนการผลิตสร้างความหมายหรือความจริงให้แก่สรรพสิ่งต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังสนใจและให้ความสำคัญกับ

การที่ผู้มีอำนาจสร้างวาทกรรมด้วยการผลิตซ้ำชุดความคิดหรืออุดมการณ์ผ่านตัวบทเพื่อใช้ครอบงำ ควบคุม กดทับ หรือกดขี่ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า ทั้งนี้เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มพวกพ้องของตนอย่างชอบธรรม อันนำมาสู่ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ดังที่ Fairclough (1989 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 20- 21) ได้กล่าวถึงอำนาจไว้ 2 ประเภทคือ อำนาจที่มาจากการใช้กำลัง (power by coercion) และ อำนาจที่มาจากการยินยอมพร้อมใจ (power by consent) ซึ่งอำนาจประเภทที่สองนี้เอง ที่ถูกใช้ผ่าน วาทกรรมเพื่อครอบงำความคิด อันนำไปสู่การยินยอมพร้อมใจของผู้ถูกรับอำนาจ และนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำ ในสังคมดังกล่าว

อย่างไรก็ดี การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์มีหลายแนวทาง แต่ต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือเพื่อเผย ให้เห็นอุดมการณ์ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้มีอำนาจในสังคม แนวทางหนึ่งของการศึกษาวาทกรรมเชิงวิพากษ์คือ แนวคิดของ Fairclough (1995 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 8) ซึ่งได้กำหนดกรอบมิติของ การวิเคราะห์วาทกรรมไว้ 3 กรอบ ได้แก่ ตัวบท (text) คือวัจนภาษาและสิ่งต่าง ๆ ที่สื่อความหมายได้ เช่น ภาพ ขนาดของตัวอักษร ตำแหน่ง เป็นต้น วัณปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) คือวิธีการที่ตัวบท ถูกผลิตขึ้นมา และเผยแพร่ออกไป รวมทั้งการตีความตัวบทจากผู้รับสาร และวัณปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) คือบริบท 3 ระดับ ได้แก่ สถานการณ์ สถาบัน และสังคม ซึ่งแวดล้อมวาทกรรม นั้น ๆ ทั้งนี้ Fairclough (1995 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 8) ให้ความสำคัญกับการศึกษา ทั้งตัวบทและบริบททางสังคม โดยเฉพาะตัวบทที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการศึกษาประเด็นทางสังคม และ สะท้อนให้เห็นชุดความคิดหรืออุดมการณ์นั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

3. วิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมเชิงวิพากษ์ โดยเฉพาะในตัวบท ประเภทเพลง
- 2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพลงประจำโรงเรียนใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัด พังงา และจังหวัดภูเก็ต จากเว็บไซต์กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขึ้นพื้นฐาน ได้เพลงประจำโรงเรียนทั้งหมด 68 เพลง (ข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2562)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีทางภาษา (linguistic strategies) ที่ปรากฏในเพลงประจำโรงเรียน ทั้งกลวิธีทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับ อุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลง (Fairclough, 1995; Van Dijk, 1997; ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556)
- 2) นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์
- 3) สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

4. ผลการศึกษา

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์นักเรียนที่ดีในเพลงประจำโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยใน 2 ประเด็น คือ กลวิธีทางภาษาที่สื่ออุดมการณ์นักเรียนที่ดี และอุดมการณ์เกี่ยวกับนักเรียนที่ดีที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 กลวิธีทางภาษาที่สื่ออุดมการณ์นักเรียนที่ดี

อุดมการณ์นักเรียนที่ดีเป็นชุดความคิดที่ต้องการสื่อภาพของลักษณะของนักเรียนที่ดีที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านพฤติกรรม การกระทำและนิสัย เพื่อกำหนดและตัดสินว่านักเรียนที่ดีควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม หรือให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างครูใช้เป็นแนวทางในการสร้างและผลิตคนออกสู่สังคม จากการศึกษาพบกลวิธีทางภาษาที่สื่ออุดมการณ์ดังกล่าวทั้งหมด 7 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงการประเมินค่า การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การอ้างส่วนใหญ่ การใช้อุปลักษณ์ การใช้มูลบท และการใช้สهبท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์

คำศัพท์เป็นหน่วยทางภาษาในลำดับแรก ๆ ที่สำคัญที่ต้องศึกษาในระดับวาทกรรม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหน่วยที่นอกจากจะใช้สื่อความหมายตามที่ผู้ผลิตตัวบทต้องการจะสื่อสารให้ผู้รับสารได้รู้เข้าใจ หรือแปลความหมายแล้ว ความหมายของคำศัพท์ยังสัมพันธ์กับความคิดของผู้ผลิตตัวบท (mind of language users) ที่มีต่อตัวบทที่ผลิตนั้น (Van Dijk, 1997, p. 8-9) ด้วยเหตุนี้การศึกษาคำศัพท์จึงทำให้เราเข้าถึงความคิดและความรู้สึก รวมทั้งอุดมการณ์ที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบทนั้นได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาการเลือกใช้คำศัพท์ในเพลงประจำโรงเรียน พบว่ามีการเลือกใช้คำศัพท์ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับความรู้และความสามารถ และการใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ ความประพฤติหรือนิสัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับความรู้และความสามารถ คือการเลือกใช้คำที่สื่อความหมายเกี่ยวกับการมีความรู้ มีสติปัญญา และมีความสามารถของนักเรียนในด้านใดด้านหนึ่ง จากการศึกษาพบคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความรู้ความสามารถหลากหลายคำด้วยกัน ดังตัวอย่าง

(1) ...มีความรู้คู่จรรยา มารยาท...

(โรงเรียนบ้านหินลาด จังหวัดพังงา)

(2) ...ผู้กสัมพันธ์ ไทยพุทธ อิสลาม สามัคคี มีปัญญา คารวะ

(โรงเรียนบ้านบางเทา จังหวัดภูเก็ต)

(3) ...ล้วนองอาจงามเลิศประเสริฐสม มีวิชา มีวินัย ไม่อดตรม

(โรงเรียนตะกั่วป่าคีรีเขต จังหวัดพังงา)

(4) มุ่งเสริมดนตรีอีกทั้งกีฬา เพาะบ่มปัญญา สร้างความรักสามัคคี

(โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 29 (กะทู้) จังหวัดภูเก็ต)

(5) ...ขยัน ซื่อสัตย์ **เร่งพัฒนาเทคโนโลยี** รักสามัคคี...

(โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดภูเก็ต)

จากตัวอย่างที่ (1)- (4) พบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความรู้ ได้แก่ “มีความรู้” “มีปัญญา” “มีวิชา” และ “เพาะบ่มปัญญา” ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนแล้วนั้น ต้องตั้งใจเรียนเพื่อให้เห็นว่าเป็นคนที่มีความรู้ทางวิชาการ ในตัวอย่างที่ (4) และ (5) ยังพบคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งคำว่า “มุ่งเสริมดนตรีอีกทั้งกีฬา” และ “เร่งพัฒนาเทคโนโลยี” ซึ่งทำให้เห็นว่านอกจากความรู้ทางวิชาการแล้ว นักเรียนต้องมีความสามารถในด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย ทั้งทางด้านกีฬา ดนตรี รวมทั้งเทคโนโลยี

2) การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ ความประพฤตินิสัย คือ การเลือกใช้คำเพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม ลักษณะนิสัยและจิตใจของนักเรียนที่พึงประสงค์ จากการศึกษาพบการใช้คำในหลากหลายกลุ่มความหมาย ซึ่งแบ่งได้เป็น 15 กลุ่มความหมาย ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ตารางแสดงตัวอย่างการจัดกลุ่มความหมาย

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์
1) การกระทำที่เกี่ยวกับการมีศีลธรรม	- ศีลธรรมจรรยาคงอยู่ - รักษาศีล ทำความดี - ใฝ่คุณธรรม
2) การกระทำที่เกี่ยวกับชาติ	- เชิดชูชาติ ศาสน์ กษัตริย์ - รักชาติ, จงรักภักดีชาติศาสน์กษัตริย์ - พัฒนาชาติไทย - นำอนาคตชาติไทยให้พัฒนา - สร้างชาติ
3) การกระทำที่เกี่ยวกับกษัตริย์	- เชิดชูชาติ ศาสน์ กษัตริย์ - จงรักภักดีชาติศาสน์กษัตริย์
4) การกระทำที่เกี่ยวกับศาสนา	- เชิดชูชาติ ศาสน์ กษัตริย์ - รักชาติและศาสนา มหากษัตริย์ไทย - ปฏิบัติตามหลักการทางศาสนา
5) การกระทำเกี่ยวกับการมีมารยาท	- งามมารยาท - กล่าวทักทายไหว้
6) การทำงานอย่างแข็งขัน	- ขยัน - เพียรขยันกันน้ำดู - ขยันหมั่นเพียร

7) ความรับผิดชอบ	- รับผิดชอบในหน้าที่ - รู้หน้าที่
8) ความซื่อสัตย์	- ซื่อสัตย์
9) ความกตัญญู	- กตัญญู - รู้คุณ - ตอบแทน
10) การมีน้ำใจ	- เสียสละ - มีจิตอาสา
11) การดำเนินชีวิต	- เศรษฐกิจพอเพียง - แบบพอเพียงหล่อเลี้ยงชีวิต
12) การใช้จ่ายอย่างประหยัด	- มัธยัสถ์ - อุดออม - ประหยัด
13) ความมีชื่อเสียง	- นำชื่อเสียงกลับมาสู่ลำเนา - รักษาชื่อเสียง - ไว้ชื่อระบือไกล - ประกาศก้องเกรียงไกรในปฐพี
14) ความกล้าหาญ	- อึกทั้งกล้าหาญ - มีย่อท้อใจกล้าหาญ - แกร่งกล้า
15) ความสามัคคี	- รู้รักสามัคคี - สมครสมานสามัคคีกลมเกลียว

จากตัวอย่างการเลือกใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ ความประพฤติหรือนิสัย ในเพลงประจำโรงเรียนนั้น ทำให้เห็นชัดว่าคุณลักษณะใดบ้างที่นักเรียนที่ดีควรประพฤติปฏิบัติตามแนวคิดของโรงเรียน ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 15 ด้าน ได้แก่ การกระทำที่เกี่ยวกับการมีศีลธรรม การกระทำที่เกี่ยวกับชาติ การกระทำที่เกี่ยวกับกษัตริย์ การกระทำที่เกี่ยวกับศาสนา การกระทำเกี่ยวกับการมีมารยาท การทำงานอย่างแข็งขัน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู การมีน้ำใจ การดำเนินชีวิต การใช้จ่ายอย่างประหยัด ความมีชื่อเสียง ความกล้าหาญ และความสามัคคี ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ดีไม่เพียงแต่ต้องเรียนดีเท่านั้น แต่ต้องมีคุณลักษณะอื่น ๆ ประกอบกัน โดยเฉพาะการกระทำ และความประพฤติที่แสดงต่อทั้งภายในโรงเรียนและต่อสังคมภายนอกพร้อมด้วย

4.1.2 การใช้คำแสดงการประเมินค่า คือ การใช้คำที่มีความหมายแสดงการวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ในเชิงของการให้คุณค่าว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554, น. 80) ซึ่งในงานวิจัยนี้คือ การให้คุณค่าลักษณะของนักเรียนที่ดี ว่าการกระทำ พฤติกรรม หรือนิสัยใดบ้างที่เป็นคุณลักษณะที่ดีที่พึงกระทำหรือพึงมี ดังตัวอย่าง

(27) แหล่งสะสมวิทยาการการศึกษา สร้างสรรค์คนให้เก่งดีมีวิชา
(โรงเรียนกะบงพิทยาคม จังหวัดพังงา)

(28) ...บากบั่น มุ่งมั่น มิตรไมตรี ล้วนสิ่งดี ศรีพระยาฯ พาก้าวไกล...
(โรงเรียนบ้านศรีพระยาราชภรณ์บำรุง จังหวัดกระบี่)

(29) มุ่งมั่นสร้างชื่อให้ลือชา เลิศปัญญามั่นคงอยู่คู่ ส.พ.
(โรงเรียนคลองพนสฤกษ์ดีพิทยา จังหวัดกระบี่)

จากตัวอย่างที่ (27)-(29) จะเห็นว่ามีการใช้คำแสดงการประเมินค่าคำว่า “ดี” และ “เลิศ” โดยในตัวอย่างที่ (27) และ (28) มีการใช้คำว่า “ดี” ร่วมกับคำว่า “เก่ง” และ “สิ่ง” ตามลำดับ ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าการตั้งใจเรียนและการเรียนดีเป็นสิ่งที่นักเรียนพึงกระทำ ส่วนในตัวอย่างที่ (29) มีการใช้คำว่า “เลิศ” ร่วมกับคำว่า “ปัญญา” แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ตั้งใจเรียนแล้วมีความรู้มีปัญญาเป็นการกระทำที่พึงปฏิบัติ

(30) ...เราสัญญา เชิดชูชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ปฏิบัติชื่นชม สมศักดิ์ศรี...
(โรงเรียนบ้านถ้ำโกบ จังหวัดกระบี่)

(31) ...ดงงามน้ำใจนักกีฬาอีกทั้งกล้าหาญ เคารพครูบุพการีช่วยเหลือการงาน สมัค
รสมานน่าชื่นชมเป็นนักเรียน...
(โรงเรียนคลองยางประชานุสรณ์ จังหวัดกระบี่)

(32) ...รักชาติศาสน์กษัตริย์คิดเหมาะสมการดนตรีกีฬาน่าชื่นชม...
(โรงเรียนสตรีพังงา จังหวัดพังงา)

จากตัวอย่างที่ (30)-(32) จะพบว่ามีการใช้คำว่า “ชื่นชม” “น่าชื่นชม” “ชื่นชมนิยม” เพื่อประเมินค่าพฤติกรรมหรือการกระทำเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งที่นักเรียนควรประพฤติปฏิบัติตาม โดยในตัวอย่างที่ (30) คำว่า “ชื่นชม” ปรากฏร่วมกับข้อความ “เชิดชูชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ปฏิบัติ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเชิดชูยกย่องสถาบันเป็นสิ่งที่ดี ที่นักเรียนพึงกระทำ ตัวอย่างที่ (31) คำว่า “น่าชื่นชม” ปรากฏร่วมกับข้อความ “...ดงงามน้ำใจนักกีฬาอีกทั้งกล้าหาญ เคารพครูบุพการีช่วยเหลือการงาน สมัครสมาน...” แสดงให้เห็นว่าการมีน้ำใจนักกีฬา มีความกล้าหาญ เคารพและช่วยเหลืองานครูและพ่อแม่ เป็นสิ่งที่ดีที่นักเรียนควรประพฤติปฏิบัติ ส่วนตัวอย่างที่ (32) คำว่า “น่าชื่นชม” ปรากฏร่วมกับข้อความ “รักชาติศาสน์กษัตริย์คิดเหมาะสม การดนตรีกีฬา” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นอกจากการเชิดชูสถาบันชาติ ศาสน์ และกษัตริย์แล้ว ความสามารถทางด้านดนตรีและกีฬา ก็เป็นสิ่งที่ดีที่นักเรียนควรมี

(33) ...มุ่งมั่นสร้างชื่อให้ลือชา...
(โรงเรียนคลองพนสฤกษ์ดีพิทยา จังหวัดกระบี่)

(34) ...งามมารยาทปราศัญเปรีื่องเลื่องลือชา...
(โรงเรียนปลายพระยาพิทยาคม จังหวัดกระบี่)

นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำที่แสดงนัยของการประเมินค่า ดังในตัวอย่างที่ (33) และ (34) มีการใช้คำที่แสดงนัยของการประเมินค่าคำว่า “ลือชา” “เลื่องลือชา” ที่มีความหมายว่า ชื่อเสียงที่รู้จักกันไปทั่ว และคำว่า “งาม” ที่มีความหมายว่า ลักษณะที่ชวนให้ชื่นชม โดยในตัวอย่างที่ (33) นั้น คำว่า “ลือชา” ปรากฏร่วมกับข้อความ “มุ่งสร้างชื่อ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีที่นักเรียนพึงกระทำ ส่วนตัวอย่างที่ (34) นั้น คำว่า “งาม” ปรากฏร่วมกับคำว่า “มารยาท” และคำว่า “เลื่องลือชา” ปรากฏร่วมกับข้อความ “งามมารยาทปราชญ์เปรื่อง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีมารยาทและปัญญาเป็นสิ่งที่ดีที่นักเรียนที่ดีพึงกระทำ อันจะทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียง

4.1.3 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ คือ การใช้คำที่บ่งบอกทัศนนะหรือมุมมองของผู้พูดหรือผู้เขียนที่มีต่อเหตุการณ์หรือสภาวะที่แสดงโดยใช้คำกริยานั้น คำแสดงทัศนภาวะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ทัศนภาวะจำเป็นหรือบังคับ (obligation modality) ที่แสดงว่าผู้กระทำกริยามีความจำเป็นหรือถูกบังคับเพียงใด 2) ทัศนภาวะความสามารถและความเป็นไปได้ (ability and possibility modality) ที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดหรือผู้เขียนคิดว่าเหตุการณ์ที่กล่าวถึงนั้นมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และ 3) ทัศนภาวะการรู้จริง (epistemic modality) ที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดหรือผู้เขียนนั้นเชื่อในสิ่งที่ตนพูดหรือเขียนมากน้อยเพียงใด หรือรู้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่พูดหรือเขียนมากน้อยเพียงใด (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2554, น. 158)

Fairclough (1989 อ้างถึงใน วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554, น. 83) ได้กล่าวถึงการศึกษา คำแสดงทัศนภาวะที่ปรากฏในตัวบทว่าจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้พูดที่มีต่อผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากการแสดงทัศนภาวะประเภทต่าง ๆ จากการศึกษาตัวบทในเพลงประจำโรงเรียนพบว่า มีการใช้ คำแสดงทัศนภาวะ เพื่อแสดงความจำเป็นหรือการบังคับหรือผูกมัดของการกระทำ พฤติกรรม หรือนิสัยกับการเป็นนักเรียนที่ดี ดังตัวอย่าง

(35) ...พวกเราเหล่านักเรียนต้องเร่งเรียนรู้ศึกษาวิชา...

(โรงเรียนวัดเหมืองประชาราม จังหวัดพังงา)

(36) ...เราทุกคนต้องตั้งใจเรียน...

(โรงเรียนสะป่า “มงคลวิทยา” จังหวัดภูเก็ต)

(37) ...กล่าวทักทายไหว้ เป็นวิสัยพึงทำ...

(โรงเรียนบ้านสาคุ จังหวัดภูเก็ต)

จากตัวอย่างที่ (35)-(37) จะเห็นว่าผู้ผลิตตัวบทใช้คำแสดงทัศนภาวะประเภท จำเป็นหรือบังคับ คำว่า “ต้อง” และ “พึง” เพื่อแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อลักษณะของนักเรียนที่ดี โดยในตัวอย่างที่ (35) และ (36) มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะคำว่า “ต้อง” ร่วมกับข้อความ “เร่งเรียนรู้ศึกษาวิชา” และ “ตั้งใจเรียน” ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียน การตั้งใจเรียนเป็นการกระทำที่ต้องกระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่วนตัวอย่างที่ (37) มีการใช้คำว่า “พึง” ร่วมกับข้อความ “กล่าวทักทายไหว้ เป็นวิสัย” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การทักทายด้วยการไหว้นั้นเป็นการกระทำที่นักเรียนที่ดีต้องกระทำ

4.1.4 การอ้างส่วนใหญ่ คือ การเลือกใช้คำที่มีความหมายอ้างอิงถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งอาจเป็นสังคมจริงหรือสังคมที่ถูกสร้างขึ้นจากเรื่องเล่า (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554, น. 86) จากการศึกษาพบการใช้คำอ้างอิงถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ทั้งครู อาจารย์ นักเรียน รวมทั้งศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว แต่ทั้งนี้เป็นเพียงการกล่าวอ้างอย่างไม่เฉพาะเจาะจง แต่เป็นการอ้างในภาพรวมของบุคคลเหล่านี้ที่มีการกระทำ พฤติกรรม หรือทัศนคติต่อลักษณะของนักเรียนที่ดี ดังตัวอย่าง

(39) ...**พวกเรา**ศึกษา มุ่งก้าวไกล...

(โรงเรียนเมืองพังงา จังหวัดพังงา)

(40) **พวกเรา**เหล่านักเรียนต้องเร่งเรียนรู้อ่านวิชา...

(โรงเรียนวัดเหมืองประชาราม จังหวัดพังงา)

(41) ...**พวกเรา**ขยันทำงาน...

(โรงเรียนอนุบาลภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต)

จากตัวอย่างที่ (39)-(41) นั้น มีการใช้คำว่า “พวกเรา” ให้ทำหน้าที่เป็นภาคประธาน คู่กับภาคแสดงในข้อความ “ศึกษา มุ่งก้าวไกล” “ต้องเร่งเรียนรู้อ่านวิชา” และ “ขยันทำงาน” เพื่อแสดงให้เห็นว่านักเรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ต่างตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและขยันทำงาน

(42) ...ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด**ทุกคน**จำ...

(โรงเรียนบ้านท่าหนู จังหวัดพังงา)

(43) ...**ศิษย์**ร่วมสร้างสรรค์ สถาบันสืบสานสร้างสม...

(โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ จังหวัดภูเก็ต)

นอกจากนี้ ในตัวอย่างที่ (42) มีการใช้คำว่า “ทุกคน” ทำหน้าที่เป็นภาคประธานของภาคแสดง “จำ” เพื่อแสดงให้เห็นว่านักเรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ระลึกได้เสมอว่าจะไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนในตัวอย่างที่ (43) มีการใช้คำว่า “ศิษย์” ทำหน้าที่เป็นภาคประธานของภาคแสดง “ร่วมสร้างสรรค์” ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่านักเรียนทั้งที่กำลังศึกษาและที่จบไปแล้ว จะร่วมกันสร้างความเจริญให้แก่โรงเรียน ทั้งนี้โดยไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นศิษย์คนใด

4.1.5 การใช้อุปลักษณ์ คือ การใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบความเหมือนของสิ่งสองสิ่ง โดยทั้งสองต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มความหมายที่ต่างกัน สิ่งที่น่ามาเป็นแบบในการเปรียบเทียบเรียกว่า “แบบเปรียบเทียบ” (source domain) และสิ่งที่เป็นเป้าหมายที่เราต้องการจะพูดถึงเรียกว่า “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (target domain) ในทางวาทกรรมเชิงวิพากษ์นั้น อุปลักษณ์ถูกใช้เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดรวมทั้งมีพลังในการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเห็นคล้อยไปกับอุดมการณ์ที่ผู้ผลิตข้อความนั้นได้สร้างขึ้น (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 99) จากการศึกษาตัวบทที่เป็นเพลงประจำโรงเรียนพบการใช้อุปลักษณ์ด้วยการเปรียบเทียบนักเรียนที่ดี ซึ่งมีความเป็นนามธรรม เข้ากับแบบเปรียบเทียบที่มีความเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับสารได้เข้าใจลักษณะของนักเรียนที่ดีมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

(44) **เราชาวเหลืองชมพู ยืนหยัดสู้ตั้งเพชรงามประกายแสง** ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
ด้วยร่วมแรง แข็งแกร่งดุจหินผาคู่ฟ้างาม...

(โรงเรียนบ้านหินลาด จังหวัดพังงา)

(45) เราอนุบาลภูเก็ตภูมิใจ แจ่มใสมั่นในศักดิ์ศรี ไม่หม่นหมองปองไมตรี **ใจอารี**
เหมือนมณีล้ำค่า

(โรงเรียนอนุบาลภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต)

จากถ้อยคำอุปมาอุปไมยในตัวอย่างที่ (44)-(45) จะพบว่ามีการนำสิ่งมีค่ามาเป็นแบบเปรียบเทียบเพื่อเปรียบเทียบกับลักษณะของนักเรียนที่ดีซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ โดยในตัวอย่างที่ (44) มีการนำเพชรมาเป็นแบบเปรียบเทียบ เพื่อเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของนักเรียนที่ดี ที่มีความเข้มแข็งและกล้าเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา เปรียบเช่นเดียวกับความแข็งแกร่งของเพชร ส่วนตัวอย่างที่ (45) นั้น มีการนำมณีซึ่งเป็นแก้วหินที่มีค่าชนิดหนึ่งมาเป็นแบบเปรียบเทียบ ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบกับลักษณะของพฤติกรรมและนิสัยของนักเรียนที่ดีที่มีค่าและเป็นที่ต้องการของสังคม เปรียบเช่นเดียวกับคุณค่าของมณี การปรากฏการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมยในลักษณะนี้ สะท้อนมโนอุปมาอุปไมยได้ว่า [นักเรียนที่ดี คือ สิ่งมีค่า] ที่เป็นที่ต้องการของโรงเรียนและสังคม เปรียบเช่นเดียวกับสิ่งมีค่าอื่น ๆ ที่คนทั่วไปต้องการ

(46) ...สร้างเสริมคุณธรรมกอปรกรรมดี สามัคคีชาบซึ่งถึงศักดิ์ศรี รักดนตรี
มีศิลปวัฒนธรรม **ดุจฝูงผึ้งรวมพลังนำเกรงขาม...**

(โรงเรียนลำทับประชานุเคราะห์ จังหวัดกระบี่)

นอกจากนี้ ยังปรากฏถ้อยคำอุปมาอุปไมยอื่น ดังในตัวอย่างที่ (46) พบว่ามีการนำลักษณะพฤติกรรมของผึ้งที่อยู่รวมกันเป็นฝูงและช่วยเหลือกัน มาเป็นแบบเปรียบเทียบเพื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมและนิสัยของนักเรียนที่ดีที่ต้องสามัคคีและร่วมมือกันประพฤติปฏิบัติตนตามคุณลักษณะของนักเรียนที่ดี เพื่อเป็นชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

4.1.6 การใช้มูลบท คือ การใช้ภาษาเพื่อสื่อข้อความที่ทำให้เข้าใจได้โดยนัยว่ามีข้อความอื่น ๆ หรือมีเหตุการณ์บางอย่างปรากฏหรือเกิดขึ้นมาก่อนแล้ว หรือมีความคิดและเจตนาบางอย่างแฝงอยู่ในตัวบทนั้น (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2557, น. 152) จากการศึกษาพบการใช้มูลบทเพื่อสื่อความหมายบางประการที่นอกเหนือจากที่รู้ภาษากำหนด หรือความเชื่อที่มีมาอยู่ก่อนแล้ว รวมทั้งอุดมการณ์ไปสู่ผู้รับสาร ดังตัวอย่าง

(47) ...ศีลธรรมจรรยาคงอยู่ เราเชิดชูช่วยกัน**ขจัดเขลา...**

(โรงเรียนคลองพนสฤตย์พิทยา จังหวัดกระบี่)

(48) ...กีฬาดี การเรียนเด่น เช่น**กล่าวขาน วิชาการ ล้ำเลิศ ประเสริฐผล...**

(โรงเรียนท่าประดู่ จังหวัดกระบี่)

(49) ...ให้ไปมาลาไหว้ไม่ขัดเขิน เป็น**ความงามตามแบบแผนแดนเจริญ** ที่มีมาแต่
นานเนิ่นใน ก.พ....

(โรงเรียนกะปงพิทยาคม จังหวัดพังงา)

จากตัวอย่างที่ (47)-(49) แสดงให้เห็นว่า มีการใช้มูลบทหรือความเชื่อที่มีอยู่ก่อน เพื่อสื่ออุดมการณ์นักเรียนที่ดี ดังในตัวอย่างที่ (47) มีการใช้คำว่า “ขจัดเขลา” ทั้งนี้เพื่อแนะนำความว่า ยังมีนักเรียนที่โง่เขลา ซึ่งเป็นนักเรียนที่ไม่ดี ดังนั้นความเขลาจึงเป็นสิ่งที่ต้องกำจัดให้หมดไป ซึ่งจะทำให้กลายเป็นนักเรียนที่ดีได้ ตัวอย่างที่ (48) มีการใช้คำว่า “กล่าวขาน วิชาการ ล้ำเลิศ ประเสริฐมูล” ทั้งนี้เพื่อต้องการแนะนำความว่า โรงเรียนแห่งนี้ มีชื่อเสียงทางด้านกีฬาและวิชาการมาอย่างยาวนาน และหากเป็นนักเรียนที่ดีก็ควรนำไปเป็นแบบอย่าง ส่วนตัวอย่างที่ (49) นั้น มีการใช้คำว่า “ความงามตามแบบแผนแดน เจริญ” ซึ่งแนะนำความได้ว่า การไหว้เป็นการกระทำที่ถูกกำหนดไว้แล้ว อีกทั้งเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเป็นสังคมที่มีอารยธรรมที่นักเรียนที่ดีควรประพฤติปฏิบัติตาม

4.1.7 การใช้สทบท คือตัวบทที่วิเคราะห์นั้นมีลักษณะที่สื่อให้รู้ว่ามีความคิดอื่นหรือตัวบทอื่นที่มีอยู่ก่อนแล้วปรากฏอยู่ด้วย (จันทิมา อังคนพิชกิจ, 2557, น. 164) จากการศึกษาพบการนำตัวบทอื่น ๆ ที่มีอยู่ก่อนแล้ว แทรกไว้ในตัวบทอย่างเพลงประจำโรงเรียน เช่น หน้าที่ของพลเมืองที่ดี นโยบายการสนับสนุนแนวทางการปฏิรูปการศึกษา หรือพระราชดำริ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

(50) ลูก น.ว. รู้สิทธิอันพึงมี ทำหน้าที่ตามประชาธิปไตย ลูก น.ว. จะรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สืบสานวัฒนธรรมให้สดใส

(โรงเรียนหนองทะเลวิทยาคม จังหวัดกระบี่)

จากตัวอย่างที่ (50) ปรากฏการใช้คำว่า “หน้าที่ตามประชาธิปไตย” เพื่อสร้างสทบทในตัวบทเพลงประจำโรงเรียน กล่าวคือ การจะเป็นนักเรียนที่ดีนั้นต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ของประชาชนภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงตัวบทหนึ่งที่เป็นหน้าที่ของประชาชนเข้ากับในตัวบทเพลงประจำโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อต้องการสื่อให้เห็นว่านักเรียนที่ดีต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของประชาชนที่ดีด้วย

(51) เหล่านักเรียนปลายพระยาวิทยาคม มุ่งองค์สี่ยึดมั่นการศึกษา การเรียนดี กีฬาเด่น เป็นปรัชญา ความอดทนนำสุขมาสถาบันเรา

(โรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม จังหวัดกระบี่)

จากตัวอย่างที่ (51) ปรากฏคำว่า “องค์สี่” ทั้งนี้เพื่อสร้างสทบทในตัวบทเพลงประจำโรงเรียน โดยองค์สี่เป็นคำที่ปรากฏในตัวบทนโยบายการสนับสนุนแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ แล้วไปพัฒนาการเรียนรู้ใน 4 ด้าน คือด้านพุทธิศึกษา (Head) ด้านจริยศึกษา (Heart) ด้านหัตถศึกษา (Hand) และด้านพลศึกษา (Health) ดังนั้น การเชื่อมโยงตัวบทในนโยบายการศึกษาเข้ากับตัวบทเพลงประจำโรงเรียน เพื่อตอกย้ำว่านักเรียนที่ดี ต้องมีการพัฒนาในองค์สี่

(52) ขอน้อมนำสานต่อพระราชดำริ มีปฏิไ้รักษาพืชพันธุ์ไม้ ให้มีสวนพฤกษศาสตร์
ได้ ยลใจ ได้รับไว้ก่อนประโยชน์โครงการศึกษา

(โรงเรียนกะปงพิทยาคม จังหวัดพังงา)

จากตัวอย่างที่ (52) ปรากฏการใช้คำว่า “พระราชดำริ” ทั้งนี้เพื่อสร้างสทบทใน
ตัวบทเพลงประจำโรงเรียนด้วยการเชื่อมโยงพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช-
กุมารี ที่ต้องการให้มีโครงการสวนพฤกษศาสตร์อนุรักษ์พันธุกรรมพืชในโรงเรียน เข้ากับตัวบทเพลงประจำ
โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อต้องการสื่อความคิดของนักเรียนที่คิดว่าจะต้องสานต่อพระราชดำรินี้ต่อไป

4.2. ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์นักเรียนที่ดีในเพลงประจำโรงเรียน

จากการศึกษาทฤษฎีทางภาษาที่สื่ออุดมการณ์นักเรียนที่ดีข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความคิด
ย่อย ๆ ที่ประกอบกันเป็นชุดความคิดเกี่ยวกับนักเรียนที่ดีได้ทั้งหมด 3 ชุดความคิด ดังนี้

4.2.1 นักเรียนที่ดีต้องมีลักษณะและความประพฤติที่ดี กล่าวคือ นักเรียนที่ดีนั้นต้องมี
ลักษณะและความประพฤติตามที่โรงเรียนและสังคมต้องการหรือคาดหวังให้เป็นไป จากการศึกษาค้นคว้า
ทางภาษาที่ใช้สื่อชุดความคิดดังกล่าว คือ การเลือกใช้คำศัพท์ ทั้งคำศัพท์ที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถเพื่อ
บรรยายลักษณะของนักเรียนที่ดี เช่น “มีความรู้” “มีปัญญา” “มีวิชา” “ก้าวทันเทคโนโลยี” หรือ “กีฬาเด่น”
รวมทั้งคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความประพฤติหรือนิสัยที่โรงเรียนหรือสังคมเชื่อว่าดี เช่น การรักและเทิดทูน
สถาบัน การมีมารยาท มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ เป็นต้น

ลักษณะและความประพฤติข้างต้นนั้นเป็นสิ่งที่นักเรียนที่ดีทุกคนต้องมีและต้อง
ปฏิบัติตาม ดังปรากฏในกลวิธีการใช้คำแสดงทัศนคติ ไม่ว่าจะเป็นคำว่า “ต้อง” หรือ “พึง” ก็ตาม อีกทั้ง
ยังมีการสื่อชุดความคิดดังกล่าวว่าเป็นความปรารถนาของนักเรียนส่วนใหญ่ที่พึงจะปฏิบัติตาม ดังปรากฏ
ในกลวิธีการอ้างส่วนใหญ่ในคำว่า “พวกเรา” ชุดความคิดย่อยนี้มักถูกผลิตซ้ำอยู่เสมอ ดังเช่น ในกลวิธี
การใช้สทบทที่ทำให้เราเห็นได้ว่า ชุดความคิดนี้ได้เกิดขึ้นก่อน ไม่ว่าจะเป็นในตัวบทหน้าที่ของพลเมืองหรือ
นโยบายทางการศึกษาก็ตาม แล้วจึงถูกผลิตซ้ำและแพร่กระจายมายังตัวบทเพลงประจำโรงเรียน ทั้งนี้
เพื่อเป็นการต่อยอดชุดความคิดดังกล่าว

4.2.2 นักเรียนที่ดีคือนักเรียนที่มีคุณค่า ชุดความคิดย่อยดังกล่าวนี้เป็นอีกชุดความคิดที่
ปรากฏในตัวบทเพลงประจำโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อนำเสนอความคิดที่เชื่อมโยงไปกับชุดความคิดแรกที่ว่า
หากนักเรียนมีลักษณะและความประพฤติตามที่โรงเรียนหรือสังคมต้องการหรือคาดหวังแล้ว นักเรียนที่ดีนั้นก็
จะเป็นนักเรียนที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง โรงเรียน และสังคม ชุดความคิดดังกล่าวนี้ถูกนำเสนอ
ผ่านกลวิธีทางภาษาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำแสดงการประเมินค่าเพื่อตัดสินและให้คุณค่า
ต่อลักษณะและความประพฤติของนักเรียนว่าลักษณะหรือความประพฤติใดเป็นลักษณะหรือความประพฤติ
ที่มีคุณค่า เช่นการใช้คำว่า “ดี” ในข้อความ “สร้างสรรค์คนเก่งดีมีวิชา” เพื่อสื่อความคิดว่านักเรียนที่เก่งคือ
นักเรียนที่ดีมีคุณค่า หรือการใช้คำว่า “ชื่นชม” ในข้อความ “รักในชาติศาสน์กษัตริย์คิดเหมาะสมการดนตรี
กีฬาน่าชื่นชม” เพื่อสื่อว่าลักษณะและพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความดี เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการใช้อุปมาอุปไมยเพื่อถ่ายทอดความคิดและกำหนดมุมมองของคุณค่า
ของนักเรียนที่ดี ด้วยการเปรียบเทียบนักเรียนที่ดีกับสิ่งมีค่า ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็รูปรธรรมกว่า อันได้แก่ เพชร และ

มณี การใช้อุปลักษมนั้นนอกจากจะส่งผลให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายของคุณค่าได้อย่างแจ่มชัดแล้ว ยังเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกในเชิงบวกของผู้รับสาร และกระตุ้นให้เกิดการสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง

4.2.3 นักเรียนที่ดีคือสมาชิกที่ดีของโรงเรียนและสังคม ชุดความคิดดังกล่าวนี้เป็นชุดความคิดย่อยที่ปรากฏในทุกตัวบท ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนเป็นสมาชิกของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียน อีกทั้งสังคมเองก็คาดหวังว่าโรงเรียนจะพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามความต้องการของสังคม ด้วยเหตุนี้ลักษณะและความประพฤติของนักเรียนที่ดี อันเป็นสมาชิกที่ดีของทั้งโรงเรียนและสังคมจึงเชื่อมโยงกันอยู่ ชุดความคิดดังกล่าวนี้ถูกนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ของการเป็นนักเรียนที่ดีที่เป็นสมาชิกที่ดีของทั้งโรงเรียนและสังคม ทั้งการเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความรู้ เช่น “มีความรู้” “มีปัญญา” หรือ “มีวิชา” หรือการเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความสามารถ เช่น “ก้าวทันเทคโนโลยี” หรือ “กีฬาเด่น” เป็นต้น นอกจากนี้ยังจะต้องมีความประพฤติและการปฏิบัติตนที่ดีตามที่โรงเรียน สังคม และประเทศชาติคาดหวังไว้ ทั้งการรักและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสน์ และกษัตริย์ การมีมารยาท การมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีจิตสาธารณะ เป็นต้น

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่ามี การนำเสนอชุดความคิดดังกล่าวนี้ผ่านตัวบทเพลงประจำโรงเรียนเพื่อสื่ออุดมการณ์นักเรียนที่ดี ทั้งนี้เพื่อครอบงำความคิดของผู้รับสาร ทั้งนักเรียน บุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครู หรือแม้แต่คนทั่วไปในสังคม เพื่อให้ประพฤติปฏิบัติหรืออบรมสั่งสอนนักเรียนให้มีลักษณะและความประพฤติดังกล่าว ส่งผลให้สังคมให้คุณค่าแก่ชุดความคิดดังกล่าวนี้เป็นอย่างมาก รวมทั้งมีการผลิตซ้ำและต่อยอดชุดความคิดนี้ที่นักเรียนที่ดีต้องมีลักษณะและความประพฤติที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนดี ดังจะเห็นได้จากการที่โรงเรียนหลายโรงเรียนเผยแพร่ชื่อนักเรียนที่สอบได้คะแนนมากหรือสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐ (เดลินิวส์, 2563) หรือการแบ่งห้องเรียนตามความฉลาดของนักเรียน ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของนักเรียนในแต่ละห้องแตกต่างกัน หรืออาจส่งผลต่อการให้ความสำคัญที่ไม่เท่ากัน

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์นักเรียนที่ดีในเพลงประจำโรงเรียนใน 3 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา และจังหวัดภูเก็ต จำนวนทั้งหมด 68 เพลงนั้น พบกลวิธีทางภาษาที่ทั้งหมด 7 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงการประเมินค่า การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การอ้างส่วนใหญ่ การใช้อุปลักษณ์ การใช้มุขลบท และการใช้สัทพยางค์ และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีภาษากับอุดมการณ์นักเรียนที่ดี พบชุดความคิดย่อย ๆ ที่ประกอบกันเป็นชุดความคิดเกี่ยวกับนักเรียนที่ดีทั้งหมด 3 ชุดความคิด ได้แก่ นักเรียนที่ดีต้องมีลักษณะและความประพฤติที่ดี นักเรียนที่ดีคือนักเรียนที่มีคุณค่า และนักเรียนที่ดีคือสมาชิกที่ดีของโรงเรียนและสังคม

ผลการวิจัยข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่ากลวิธีทางภาษาถูกใช้เพื่อนำเสนออุดมการณ์นักเรียนที่ดีได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกลวิธีการใช้คำศัพท์และอุปลักษณ์ที่สามารถนำเสนอภาพของนักเรียนที่ดีได้อย่างชัดเจน

ทั้งที่เกี่ยวกับลักษณะและความประพฤติหรือการอ้างอิงคนส่วนใหญ่ และการใช้มูลบทก็เพื่อให้เห็นว่าคุณค่าความเชื่อดังกล่าวนี้เป็นคุณค่าความเชื่อที่เป็นปกติวิสัยหรือมีมาก่อนแล้ว อีกทั้งต้องการแสดงให้เห็นว่าคนทั่วไปยอมรับและเห็นพ้องว่าดีงาม นอกจากนี้ยังมีการใช้สทบท ก็เพื่อเชื่อมโยงไปยังตัวบทอื่นที่เกี่ยวข้องกัน กลวิธีการใช้ภาษาในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับในงานวิจัยของ ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ (2561) ที่พบกลวิธีการใช้คำศัพท์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากกลวิธีดังกล่าวนี้สามารถสะท้อนความคิดเห็นของผู้ผลิตตัวบทได้เป็นอย่างดี แต่กระนั้นการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์นักเรียนที่ดีนั้นไม่ได้หมายความว่าความดีและการเรียนดีเสมอไป แต่ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะลักษณะของความประพฤติที่นักเรียนที่ดีควรมี

อย่างไรก็ตาม อุดมการณ์ “นักเรียนที่ดี” นั้น ได้ถูกผลิตซ้ำและต่อยอดอย่างไม่เพียงแต่ในเพลงประจำโรงเรียน แต่ในตัวบทอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียน เด็ก หรือเยาวชนของชาติก็จะสอดแทรกอุดมการณ์หรือคุณค่าความดีนี้ลงไป ดังในงานของ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) อุมาวลัย ชีช่วง (2555) ชิชณพงค์ อินทรเกษม (2557) ก็มีที่จะนำเสนอความคิดเกี่ยวกับนักเรียนหรือเด็กที่ดีอันเป็นที่คาดหวังของสังคม นอกจากนี้ยังพบในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดแนวทางการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไว้ว่า “นักเรียนต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนาจนตกผลึกเป็นนักเรียนที่ดีในโรงเรียนและสังคมในอนาคต” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้เกิดคุณค่าความดีการเป็นนักเรียนที่ดี การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะภาษาเขียน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาสัญลักษณ์อื่น ๆ เช่น เสียงร้องหรือทำนองเพลง ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้ฟังเป็นอย่างมาก (Machin, 2017) ตามแนว Multimodal Critical Discourse Analysis (MCDA) ก็จะให้เห็นมุมมองใหม่ ๆ ได้ด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2557). *การวิเคราะห์ข้อความ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชิชณพงค์ อินทรเกษม. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวดวิชา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐณิชา นันตา. (2553). *วาทกรรมเพลงเพื่อชีวิตในบริบทการเมืองไทย (พ.ศ. 2525- 2550)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดลินิวส์. (2563). *บอร์ด กพฐ. แนะ รร. เลิกขึ้นป้ายโชว์เด็กเก่ง*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.dailynews.co.th/education/773358>.
- ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2561). ภาษากับอุดมการณ์เกียรติภูมิในวาทกรรมเพลงมาร์ชโรงเรียนประจำจังหวัดไทย. *วารสารนานาชาติมหาวิทยาลัยขอนแก่นสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8 (3), 44-63.

- นพดล จันท์เพ็ญ. (2550). เส้นทางวรรณกรรมเพลง: ครั้นเครง อรรถรส และสุนทรีย์. *วารสารบัวราชภัฏ*, 85-97.
- นฤมล ทับจุมพล. (2531). *การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง: ศึกษาจากบทเพลงของทางราชการ (พ.ศ. 2475- พ.ศ. 2530)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). *พื้นบ้านพื้นเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจ้าพระยา.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503- 2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สามชาย ศรีสันต์. (2561). *ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กิติมา อินทร์มพรรย์ และนัฐวุฒิ ไชยเจริญ. (2554). *ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุมาวัลย์ ชีช้าง. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523-2553*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Machin, D. (2017). Music and sound as discourse and ideology: the case of the national anthem. In Ruth Wodak & Bernhard Forchtner (Eds), *The Routledge Handbook of Language and Politics* (pp.426). New York: Routledge.
- Renkema, J. and Schubert, C. (2018). *Introduction to Discourse Studies*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Richardson, J. E. (2007). *Analyzing Newspapers: an approach from critical discourse analysis*. New York: Palgrave Macmillan.
- Van Dijk, T. A. (1997). The Study of Discourse. In Teun A. van Dijk (Ed.), *Discourse as Structure and Process*. (pp.1-34). London: SAGE Publications.